

Sätt in byggnader i sina sammanhang

– Bygg- och fastighetssektorn måste bli bättre på att sätta in byggnader i sina sammanhang – både estetiskt och funktionellt. Och djupare jämföra vilka insatser som ger en byggnad det bästa värdet – ekonomiskt och brukarmässigt. Några äppelträd utanför byggnaden kanske gör hyresgästen villig att betala mer än dyr finish inomhus.

AV JÖRGEN HALLSTRÖM

Anders Johansson, arkitekt på Testbedstudios Stockholmskontor, vill sätta in arkitektur och byggande i ett större perspektiv. Han menar att man idag alltför ofta ser för snävt på den enskilda byggnaden. Den riskerar att bli en egen ö som inte tar hänsyn till hur användarna lever sina liv i samhället som helhet.

Anders har hunnit bli 42 år, men företräder en ny arkitektgeneration som tar allt mer plats både nationellt och internationellt.

När Svenska Dagbladet i januari i år listade de som kan bli årets stjärnskott inom olika kategorier var Testbedstudio kandidaten inom arkitektur. Testbedstudio har tidigare utsetts till en av världens 114 bästa arkitektkontor i den nya arkitektgenerationen av ansedda Kiren Long. Long är brittisk skribent och redaktör inom arkitektur och gjorde listningen i boken "Hatch".

Namnet Testbedstudio tillkom förresten på en kafferast år 2000 då ett nätverk med unga arkitekter snabbt var tvungna att få fram ett gemensamt namn inför en utställning på Dansk arkitektur center.

–Det blev kanske inte helgjutet, men i alla fall annorlunda. De som har hört namnet en gång kommer ihåg det, säger Anders.

UTGÅ FRÅN STÖRRE SKALA

I Sverige har Testbedstudio, som idag består av sju arkitekter, jobbat en hel del med analyser kring krympande städer. Varför har till exempel Hofors krympt så man blev tvungen att till och med riva bostadshus? Hur ska man hantera en krympande stad och dess bebyggelse?

– En större skala, samhällsperspektivet, måste slå igenom mer i byggandet av de enskilda objekten, oavsett om det är en offentlig eller privat byggherre, säger Anders. Han menar att man idag alltför ofta fastnar i den yttre estetiken.

– Men det finns en annan slags estetik som är viktigare – den som inbegriper både form/färg och byggnadens strategiska funktion. Alla byggnader och offentliga inslag har en strategisk funktion – även en parkbänk.

– Det gäller att analysera hur byggnaden kan skapa värden i användarens livsföring. Jag tror att man generellt måste betrakta städer och bebyggda miljöer ur denna helhetssyn när man bygger, renoverar eller rent av river enskilda hus. Eller förändrar offentliga rum.

LÄR AV DANMARK OCH TYSKLAND!

För att denna analys ska bli bra måste förstås användarna släppas in tidigt i byggprocessen. Både i samhällsplaneringen och i planeringen av enskilda hus.

– I Sverige har vi samråd vad gäller nya översikts- och detaljplaner i slutet av processen. Det betyder att allmänheten och brukarna får komma in och säga sitt när allt i praktiken nästan är spikat.

– I Danmark har man vänt på det hela och har samrådet i början av planarbetet. Det är självklart bättre, då får man in alla synpunkter och all användarkompetens från start och kan verkligen dra nytta av det i arbetet. Detta har vitaliserat arkitekturen i Danmark. Så borde vi göra även i Sverige, säger Anders. Inom stadsbyggnaden i Tyskland har begreppet "integrerad stadsutveckling" vunnit mark.

” En större skala, samhällsperspektivet, måste slå igenom mer i byggandet av de enskilda objekten.

– Det innebär att man upprättar totalplaner, som inte bara innefattar det fysiska byggandet, energifrågor och andra mer tekniska aspekter. Här finns hela tiden även de kulturella och sociala frågorna med på ett systematiskt vis. Man tar in medborgargrupper och annan kompetens vad gäller mjuka värden redan från första dagen. Det är så vi måste börja jobba fullt ut också i Sverige, säger Anders.

Han menar att det ligger ett problem i att de svenska kommunerna har bristande resurser.

– Många är överlastade med plan- och bygglovsärenden. Därför får vi områden där man inte sett till helhet, vare sig funktionellt eller estetiskt och där samrådet ytterligare slarvas bort. Vi måste få mer kompetens, resurser och nytänkande in i det kommunala planarbetet.

” När det gäller själva byggprocessen tror jag att man ska se till att skapa en enkel och tydlig kommunikation för att komma rätt.

VAD ÄR EN BRA BYGGNAD?

Anders anser att man bör ha samma synsätt när det kommer till det enskilda byggprojektet – det vill säga att sätta in byggnaden i sitt sammanhang med hjälp av olika kompetenser och brukare redan från start.

– Då kan man få en dialog om vad man vill välja och välja bort. Vilka förtyringar är motiverade ur brukarperspektiv?

– Det är inte självklart att den häftigaste finishen inomhus tillför samma värde – och betalningsvilja – som fem äppelträd utanför huset. Här har vi mycket att utveckla – att få fram metoder för att sätta värde på olika insatser och jämföra och vika dem mot varandra.

Detta ämne tas upp i den färska och intressanta boken ”Vertical Street” från SNS Förlag, där Testbedstudio medverkat. Det nyskapande kvarteret Kobbén i Hammarby Sjöstad fungerar som utgångspunkt för en diskussion om en rad frågor relaterade till bostadsbyggande. Nitton författare med gedigna kunskaper inom bland annat arkitektur, nationalekonomi och urbansociologi granskar vad som egentligen är ett attraktivt boende. Kvarteret Kobbéns arkitekt Göran Lundqvist är också bokens redaktör.

– Vi på Testbedstudio har fungerat som biträdande redaktörer och dessutom skrivit kapitlet Vertikal Kommunikation, som handlar om trapphusets roll som offentligt rum, berättar Anders.

SAMVERKAN I BYGGPROCESSEN

Anders tror också att det blir lättare för byggprocessens aktörer att samverka och göra prioriteringar löpande i byggarbetet om man har brukarnas synpunkter klara för sig från början.

– När det gäller själva byggprocessen tror jag att man ska se till att skapa en enkel och tydlig kommunikation för att komma rätt. Stora möten på kontor eller komplexa IT-system kanske inte är det bästa. Jag tror att det är bättre att byggherre, arkitekt, konsult och byggare träffas kontinuerligt på byggarbetsplatsen. Att man går igenom olika frågor där det faktiskt byggs och dokumenterar vad som beslutas, till exempel med en handdator.

Anders pekar på byggprojekt i Tyskland där arkitekten är närvarande på byggarbetsplatsen och är med i de löpande diskussionerna om hur målen ska infrias när praktiska bekymmer uppstår.

– Många erfarenheter visar att processen och slutresultatet blir bättre med denna typ av samverkan.

Anders menar att vi i den svenska byggsektorn kan lära mycket genom att vara öppensinnade och ta intryck från andra länder.

– Vi bygger nog ganska effektivt i Sverige. Men vi kan förenkla och undvika missar ännu mer om vi gör det enkelt och samverkar och kommunicerar bättre.

– Testbedstudio är nu involverat i ett byggprojekt i inre Mongoliet som är en kinesisk provins. Vi ritade en av 100 villor i ett prestigeprojekt som kallas Ordos 100 och som finansieras av en kinesisk affärsman. Här ritade 100 arkitekter från hela världen var sin individuell villa om 1000 kvadratmeter. I förlängningen ska det bli ett större bostadsområde.

– Man kanske tror att vi inte har mycket att lära från en plats som inre Mongoliet. Men här har vi tvingats välja enkla material och metoder för att få processen och kommunikationen att fungera. Och ändå har de kvalitativa målen varit höga. Här har vi alltså fått öva i enkelhetens princip – något vi kanske kunde tillämpa oftare på hemmaplan. Vad kan vi ta bort och förenkla?

EXEMPEL PÅ ARBETSMETOD

Testbedstudio jobbar idag parallellt med hela spektrat från samhällsutvecklingsprojekt för Barentsregionen till enskilda byggnader över hela världen. Helhet, samverkan och brukare i fokus är dock hela tiden grunden.

Ett intressant och belysande exempel i det lilla är Skateboardparken i Haninge.

– Från början var detta en ful grus- och asfaltsplan med en enkel skateboardramp för ungdomarna. Rent formellt var vi konstnärer i detta uppdrag, eftersom det var ett konstnärligt gestaltungsprojekt genom kommunens kulturförvaltning, och inte ett vanligt arkitektuppdrag.

– Det var bra – vi fick friare händer. Jag tror ofta det finns en stor fördel att ha med konstnärer i samhällsbyggnadsprojekt. Det kan tillföra nya spännande lösningar, även om fokus är ställt på användaren.

Testbedstudio involverade ungdomarna i Haninge i arbetet. Genom tre workshops fick man kunskap och idéer om hur

” Jag tror ofta det finns en stor fördel att ha med konstnärer i samhällsbyggnadsprojekt.

ungdomarna vill använda platsen. Budgeten var begränsad så man fick kompromissa sig fram och försöka hitta alternativa lösningar.

Slutresultatet blev att den trista planen förvandlades till en fin och användbar mötesplats för skateboardåkare och ungdomar generellt. Rampen står i centrum och här finns en 1 000 kvadratmeter stor picknickfilt av termoplastmassa. Från ett "sittberg" har man överblick över platsen och från en fyra meter hög högtalare, utformad som en orm, kan man höra musik.

FÖRSTÅ HELHETEN

Sammanfattningsvis menar Anders alltså att aktörerna i byggprocessen måste utveckla sin förmåga att förstå helheten kring

dem som ska använda byggnaderna. När man har en bild av denna helhet kan man värdera och diskutera vad som är viktigt att prioritera i byggprocessen.

– Och för att hitta nya lösningar i detta arbete tror jag man har mycket att tjäna på att ta med konstnärer, socionomer, historiker och andra kompetenser än de som traditionellt medverkar i byggprocessen. Vi behöver belysa frågeställningar ur alla de aspekter som påverkar och är viktiga för människor. ■